

дологічними підходами до аналізу економічних процесів. Використання викладачем власних наукових розробок у навчальному процесі суттєво підвищує науковий рівень та проблемний характер лекцій та семінарських занять з економічних дисциплін.

При цьому викладач має виступати як консультант з сучасних вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень (напрямки, проблеми, особливості методології, здобутки, можливості практичного застосування тощо). Завданням викладача стає зацікавлення і спрямування студентів до самостійної пошукової роботи, до більш глибокого вивчення дисципліни.

Надзвичайно важливою проблемою є також активізація наукової роботи студентського товариства. Науково-дослідна діяльність дисциплінує студента, розширює його світогляд. Але сьогодні участь у ній беруть лише ентузіасти (не сформовані традиції, відсутні дієві стимули). Наукові конференції студентів, які проводяться один раз на рік, не можуть сформувати у них бажання постійного звернення до науково-монографічної літератури, наукової періодики в процесі щоденних навчальних занять. Повагу до наукової літератури, зацікавленість науково-пошуковою роботою слід формувати у студентів протягом усього навчального процесу.

Таким чином, наукова складова університетської освіти вимагає активізації зусиль як з боку викладацького складу, так і з боку студентства. Постійна увага до цієї проблеми, пошук шляхів її розв'язання, повага до викладача-науковця, безумовно, піднімуть рівень навчального процесу в університеті, стануть основою для формування більш ґрунтовно підготовленого випускника, конкурентоспроможного на сучасному ринку праці.

*Т. О. Фролова, канд. екон. наук, доц.,
кафедра міжнародних фінансів*

ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Сучасні тенденції в освіті ілюструють підвищену зацікавленість до питань зростання ефективності підготовки випускників. Модернізація вищої професійної освіти у напрямку Болонського процесу проходить високими темпами. Проте, однією з найважливіших проблем вузівської дидактики є проблема розвитку пізнавальної активності студентів у навчанні. Останніми роками, у

зв'язку з підвищеною зацікавленістю до освіти, формується необхідна активність до навчання, створення дидактичних і психологічних умов у пізнавальній активності студентів. Цього можна досягти тільки при розумінні навчання як особово опосередкованого процесу взаємодії і спілкування викладача і студентів, направленого на досягнення об'єднуючої їх мети — формування творчої особистості фахівця, який підготовлений до роботи в економічному середовищі, яке постійно змінюється.

Навчальна діяльність студента визначається як виражений у діях його інтерес до оволодіння глибокими системними знаннями щодо майбутньої спеціальності, які він зможе реалізувати в практичній роботі. В процесі навчання навчальна проблема повинна використовуватися в тісному зв'язку з «проблемною ситуацією», яка є головним засобом активізації пізнавальної діяльності студентів і управління процесом засвоєння нових знань. Проблема ситуація — початковий момент мислення, що викликає пізнавальну потребу студента і що створює внутрішні умови для активного засвоєння нових знань і способів діяльності. Особливо даний інструментарій навчання актуальний в економічній освіті, коли визначено завдання ознайомлення з потенційними стратегіями варіативної поведінки учасників ринкових стосунків.

Основні засоби активізації уваги студентів — динамічне ведення занять із застосуванням різноманітних прийомів, організація активності студентів, жвавість викладання матеріалу, перемикання студентів з одного виду діяльності на інший, усунення відволікаючих подразників. Дуже впливає на характер уваги темп навчальної роботи. Сповільнений темп розсіює увагу, знижує активність студентів. Прискорений темп також несприятливий: більшість не встигає стежити за думкою викладача, стомлюється, відстає. Все це послаблює і розсіює увагу. Оптимальний для даної аудиторії темп роботи визначається викладачем емпірично. Тому реалізація принципів дидактики в освіті, побудованих на дистанційних формах, буває вельми затруднена та вимагає використання сучасних комп'ютерних технологій. Велике значення тут набуває наочність. Наочність — це не лише основа плотьського сприйняття, необхідного для свідомого засвоєння нових знань, але і шлях, засіб, що веде до розвитку мислення. К. Д. Ушинський вважав наочність за найважливішу основу навчання. У педагогічній літературі виділяють чотири функції наочності, які повинні враховуватися при організації проблемного навчання: а) наочність як джерело інформації (знань). Ця функція наочності пов'язана головним чином з узагальненням фактів, з індуктивним

методом пізнання і засвоєння знань; б) наочність як засіб ілюстрації — засіб підтвердження дедуктивних висновків; у) наочність як основа плотьського сприйняття і опора пізнання. При проблемному навчанні в цій функції наочність зазвичай виступає як допоміжний засіб, що полегшує вирішення проблеми; г) наочність як засіб постановки навчальних проблем і створення проблемних ситуацій. Це особлива функція наочності, яка ефективно використовується в практиці для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Все це означає, що навчальний процес має бути побудований так, щоб забезпечити розуміння студентом навчального матеріалу на рівні його максимальної пізнавальної активності — на рівні мислення.

Проте, практика дає велику кількість прикладів, коли курс дистанційного навчання, розроблений для реалізації цілей освіти, через деякий час припиняє своє існування: навчальний матеріал не актуалізується, викладачі — автори навчального курсу переорієнтовуються на інші проекти, ніхто не займається цілеспрямованою роботою з реклами та розвитку курсу. В кращому випадку, в Інтернеті висить оголошення про те, що можна подати заявку на навчання по даному курсу. Зокрема, така ситуація має місце в освіті внаслідок того, що існує маса конкуруючих фірм, що пропонують різні дистанційні курси з різних дисциплін: менеджменту, маркетингу, соціології, основам ділового спілкування і тому подібне, що є класичним набором для бізнес-освіти. Інша проблема, пов'язана з виробленням нових підходів до підвищення ефективності освіти, виникає при розробці дистанційних курсів із загальнотеоретичних дисциплін, оскільки їх специфіка полягає у використанні емпіричного матеріалу, який представлений статистичними даними. З цієї причини виникає проблема постійного наповнення наявного навчального матеріалу, що носить нормативний характер. Її можна частково вирішити, розмістивши в пропонованому курсі посилання на необхідні сайти. Але тут виникає інший спірний момент — захист інтелектуальної власності.

Головною відмінною рисою дистанційної освіти є широка заміна особистої, безпосередньої взаємодії викладача і студентів різними засобами навчальної комунікації, що реалізуються за допомогою різноманітних електронно-комунікативних систем, які присутні в електронному курсі. Зокрема, «віртуальний клас» використовується при проведенні семінарських занять, що охоплюють опитування студентів по якому-небудь теоретичному курсу.

В заключенні хотілося б відзначити важливість і необхідність використання подібного роду розробок у викладанні. В цілому,

практика використання елементів дистанційного навчання підтверджує можливість застосування окремих його форм як таких, що доповнюють навчальний процес, активізують пізнавальну діяльність студентів та полегшують, у деяких випадках, пояснення навчального матеріалу.

*Т. М. Циганкова, д-р екон. наук, проф.,
кафедра міжнародної торгівлі*

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ВСТУПУ УКРАЇНИ В СОТ

Вступ України до Світової організації торгівлі (СОТ) повинен надати поштовх розвитку національної системи вищої освіти, оскільки внаслідок запровадження режиму найбільшого сприяння в торгівлі послугами слід очікувати підвищення рівня конкуренції в даному секторі національного ринку і, в першу чергу, за рахунок розширення присутності закордонних вищих навчальних закладів.

Згідно правил СОТ усі види послуг у відповідності з Класифікатором послуг, узгодженим у Генеральній угоді з торгівлі послугами (ГАТС), згруповані у 12 розділів (секторів) та 155 підрозділів (підсекторів). Освітні послуги виділено в окремий розділ 5 — «Послуги у сфері освіти», а «Послуги у сфері вищої освіти» мають позицію 5С (підсектор).

Для кожного сектора та підсектора в ГАТС передбачено чотири основних способи постачання (експорту) послуг: транскордонне постачання (послуга перетинає кордон); споживання за кордоном (для отримання послуги споживач перебуває в країну постачання); комерційна присутність (відкриття закордонної філії); присутність фізичних осіб (для надання послуги фізична особа перебуває в країну споживача). По відношенню до експорту національних освітніх послуг це, відповідно, означає: дистанційне навчання для закордонних клієнтів, навчання іноземців в Україні, створення філій навчальних закладів в інших країнах, а також надання освітніх послуг за кордоном окремими вченими, викладачами, фахівцями. Аналогічні форми постачання освітніх послуг закордонними вищими навчальними закладами та фахівцями будуть здійснюватися і на ринку України.

Оцінюючи конкурентоспроможність національної системи вищої освіти в розрізі зазначених способів надання послуг, беручи до